

Bilgi Teknolojileri Dünyası (1.12.2007)

Bilişim Teknolojileri ve Geleneksel Öğretim Sistemleri

Bilimsel ve teknolojik alandaki hızlı gelişmeler, okul veya öğretim sisteminin ekonomi, demokrasi, ulaşım, hukuk, bilişim ve teknolojik gelişmelere duyarlı olmasını bir zorunluluk haline getirmiştir. Bilişim teknolojilerinin hızla gelişmesi bilgi toplumlarını ortaya çıkarmıştır. Bilgi Toplumunda, yukarıda sayılan tüm toplumsal alt sistemler öğretim kurumlarının teknolojiyi kullanabilen bireyler yetiştirmesini beklemektedir. Öğretim sistemi de aynı işlevi öğretmenlerden beklemektedir. Bu beklenti sadece teknoloji kullanımını öğretmeyi değil onları aynı zamanda öğretim etkinliklerinde kullanmayı da kapsamaktadır. Tabii olarak öğretmenlerde öğrencilerden farklı bir davranış beklemektedirler.

Kısaca öğrencilerin hem sınıf içinde hem de elektronik ortamda katılımcı, araştırmacı, bilgiye ulaşan ve bilgiyi kullanan bireyler olması beklenmektedir. Bununla birlikte öğretim alanında, öğrenci sayısının hızla artması, öğretmen/öğrenci oranlamasında ortaya çıkan öğretmen yetersizliği, bireylere öğretilmesi gereken bilgi miktarının da hızla bir şekilde artması, günümüz öğretim sisteminin karmaşıklığını artırmakta ve organizasyonunu zorlaştırmaktadır.

Teknolojideki ve dolayısıyla toplumdaki değişimler, öğretim sisteminin tüm elemanlarından farklı bir davranış beklemektedir. Öğretim sisteminin en önemli unsurları:

- Öğrenciler (beyinsel gelişimi, ailesel imkanları, alt yapısı, isteği ve motivasyonu),
- Öğreticiler (kişisel öğretim metotları ve yaklaşımı),
- Öğretim materyalleri (Kullanılan teknolojiler, teknikler ve araçlar)
- ve öğretme-öğrenme ortamı (sınıf, ışıklandırma, havalandırma, ergonomik yapı).

Öğretim sisteminin amacı duygu, düşünce, bilgi ve becerileri paylaşarak öğrencide istendik yönde davranış değişikliği meydana getirmektir. Öğretimde amaç “öğrenmektir”, öğretmek değil. Bunun için yukarıda sayılan 4 unsur öğretim amaçlarını gerçekleştirmek için organize ve optimize edilmelidirler. İşte öğrenme amacını gerçekleştirmek için “Öğretimde kullanılan araç-gereç ve metot ve yöntemlerin tümüne” Öğretim Teknolojisi, denir.

İlk çağlardan günümüze kadar kadar birçok araç ve gereç öğretim teknolojisi olarak kullanılmıştır; Alfabe, kağıt, kalem, kitap, matbaa, kara tahta, tebeşir, okul çantası, afiş ve son zamanlarda hesap makinesi, bilgisayar, sunum cihazı, internet ve öğretim yazılımları. Yani, son zamanlarda Bilişim Teknolojileri (BT) Öğretim Teknolojileri (ÖT) haline gelmiştir.

Geleneksel öğretim sistemine baktığımız zaman, grup öğretiminin esas alındığını görmekteyiz. Birey ve onun özellikleri ihmal edilerek, grubun ortalama özelliğine göre öğretim araç ve yöntemleri seçilmekte ve uygulanmaktadır. Hepimizin bildiği gibi, geleneksel öğretimin diğer bir özelliği de, öğretimde öğretmenin aktif, öğrencinin ise pasif olmasıdır. Yani öğretmen bilgi aktaran, öğrenci ise dinleyicidir. Böyle bir durumda ise kalıcı öğrenmenin oluşmasından söz etmek ne yazık ki mümkün değildir. Çünkü her insanın beden yapısı, zeka düzeyi, yetenekleri, ilgileri ve motivasyonu birbirinden farklıdır. Yapılan araştırmalar göstermiştir ki , öğrenme-öğretme sürecine ne kadar çok “duyu organı: görme, işitme, koklama, tatma ve dokunma” katılırsa o kadar kalıcı öğrenme oluşmaktadır. Oysa geleneksel öğretimde kullanılan yazı tahtası,

kitap, defter, afiş gibi araçlar sadece bir duyu organına, göze hitap ederler. Öğrenciler, tek bilgi kaynağı durumunda olan öğretmenle yüz yüze olup; bilgiyi pasif bir dinleyiş içinde ondan almaktadırlar. Geleneksel öğretimde bir başka sorun, öğrencinin öğrenme düzeyinin hemen ölçülememesi veya değerlendirilememesidir.

Öğretmenlerin becerileri hepimizin bildiği gibi kişiden kişiye değişir ve her zaman mükemmel değildir. Öğretmen sayısı kısıtlıdır ve bu problem bilhassa yeni gelişmeleri kısa zamanda büyük kitlelere aktarmak gerektiğinde kendisini daha da çok hissettirir. Bir sınıfta anlatılanları tüm talebeler aynı seviyede kavrayamaz ve özümseyemez. Bazı öğrencilerin daha fazla tekrara ihtiyacı vardır. Bu değiştirilemez bir tabiat kanunudur. Öğrenimi pekiştirmek için gerekli tekrar ve alıştırmalar zaman kısıtlamaları yüzünden genellikle ders sırasında mümkün olamamakta ve ders sonrası ev ödevi olarak verilmektedir. Fakat bu metot öğrencinin ev ortamının müsait, ödev yapma alışkanlıklarının da gelişmiş olduğu varsayımına dayalıdır ki bu da herkes için aynı ölçüde doğru değildir.

Bilhassa okul sonrası verilen mesleki eğitim programlarına farklı bilgi ve tecrübe düzeyine sahip kişiler katılmakta ve genellikle konu hakkında biraz bilgisi olanlar temel konulara çok fazla zaman ayrılmasından yakınmaktadır. Bu durum biraz bilenin motivasyonunu düşürmektedir.

Yukarıda açıklandığı gibi, kitap, tebeşir, öğretmen gibi temel öğretim araçları ve yöntemleri çok uzun zamandan beri kullanılmaktadır. Bugün öğretmenler daha iyi hazırlanmakta, kitaplar daha iyi tasarlanıp daha iyi yazılmakta, ve renkli tebeşirler kullanılmaktadır; ama bu araçların işlevleri ve öğrenci için anlamları yüzyılı aşkın bir süredir hiç değişmeden kalmıştır. Ayrıca bu süre zarfında öğretimin nasıl uygulanacağına ilişkin her hangi bir temel değişiklik de yapılmamıştır. Öğretim halâ, öğretmen merkezli, gruba yönelik ve ders kitabı tabanlı hazırlanmakta ve uygulanmaktadır (Engler, 1972).

Ancak BT'lerini öğretim sisteminde kullanmak da sorunları tek başına çözmeye yetmemektedir. Bunun için öğretim sisteminin günümüz ihtiyaçlarına göre bilişim teknolojilerini kullanarak yeniden dizayn (Reengineering) edilmesi gerekmektedir. Bu yeniden dizaynda kullanılan yöntemle, çağımızdaki birçok karmaşık ve büyük problemlerin çözümünde kullanılan, "Sistem Yaklaşımı" denir. Sistem Yaklaşımı, sistemin tüm öğelerinin birbirlerini bütünlemelerini; hepsinin birlikte ve uyum içinde işlemelerini gözetir.

Bu metoda göre, öğrenme-öğretme:

- Girdi (birey, kaynak vb),
- Süreç (öğretim yöntemi, materyal vb),
- Çıktı (öğrencinin davranışlarındaki değişimler, bilgiye ulaşma ve kullanma şekli vb)
- ve Dönüt (geri besleme) öğelerinden oluşur.

Sistem yaklaşımında, öğretim sisteminin yukarıda sayılan 4 unsurundan (Öğrenci, öğretmen, araç-gereç ve ortam) sadece birisi üzerinde yoğunlaşmak yerine dördünün optimizasyonu için kaynakların verimli kullanımı sağlanmaya çalışılır. Örneğin sınıflarımızı bilgisayar vs ile doldurup bunları internete bağlamakla bu geleneksel öğretim sorunları çözülemez. Öğretmenlerin bu araç-gereçleri sınıf ortamında etkin bir şekilde kullanması için hizmet içi öğrenimden geçirilmesi veya üniversitelerde buna uygun yetiştirilmeleri sağlanmalıdır.

İşte ‘‘Sistem Yaklaşımıyla’’ öğretime (6-24 yaş arası), öğretim öncesi ve sonrası da dahil edilmiş olur. Yani bireyin okul öncesi eğitiminden, ilköğretim, lise, üniversite ve oradanda iş hayatı süresince sürecek öğretiminin planlanması gerekmektedir. Çünkü çağımızda toplumların gelişebilmesi ve müreffeh içinde yaşayabilmesi için ‘‘Hayat Boyu Öğretim’’ gerekmektedir.

Sonuç olarak şu söylenebilir; Öğretime, Sistem yaklaşımıyla bütüncül olarak bakılmalı, klasik öğretim sisteminin yetersizlikleri kullanılacak yeni metodlar, bilişim teknolojileri ve İnternet desteğiyle giderilmeli, en önemlisede öğrenci merkezli, öğretim amaçlı, hayat boyu öğrenimi sağlayacak şekilde küresel Dünya’da gelişen değişimlere cevap veren bir yapıya dönüştürülmelidir.

Mustafa ÇORUH

mustafacoruh@ttnet.net.tr